

Ideologija ali spodbujanje spoštovanja človekovih pravic?

Medvrstniško nasilje na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete

Ideology or Encouraging Respect for Human Rights?
Peer Violence Based on Sexual Orientation and/or Identity

Katja Sešek, mag. soc. del.

Društvo kulturno, informacijsko
in svetovalno središče Legebitra

Izvleček

Članek predstavlja polje medvrstniškega nasilja na podlagi spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnega izraza. V prvem delu ponudi predstavitev obstoječih relevantnih raziskav z omenjenega področja, v drugem delu oriše teoretična ozadja pomembnosti prepletenosti pedagoškega znanja in informacij o tematikah LGBT+¹. Kot sklep pa ponudi nekaj smernic in možnih načinov delovanj za naslavljanje in preprečevanje medvrstniškega nasilja na podlagi spolne usmerjenosti, identitete in spolnega izraza.

Ključne besede:

medvrstniško nasilje, LGBT+, spolna usmerjenost, spolna identiteta, transspolnosti, gej, lezbijka

Abstract

The article introduces the area of peer violence based on sexual orientation, sexual identity and gender expression. The first part offers a presentation of the existing relevant studies from this field, while the second part outlines the theoretical backgrounds addressing the importance of the intertwining between pedagogical knowledge and information on LGBT+ topics. It concludes by giving a few guidelines and possible actions in order to address and prevent peer violence based on sexual orientation, sexual identity and gender expression.

Keywords:

peer violence, LGBT+, sexual orientation, sexual identity, transgender, gay, lesbian

¹ Kratica LGBT+ pomeni lezbijke, geje, biseksualne in transspolne osebe. + predstavlja vključevanje tudi ostalih (dis)identitet, ki odstopajo od normativnih spolnih usmerjenosti in/ali identitet.

Uvod

Vsaka šola ima svoj nabor izkušenj z medvrstniškim nasiljem, trpinčenjem, predsodki in stereotipi na podlagi osebnih okoliščin dijakinj_ov in učenk_cev. Nasilje na podlagi teh osebnih okoliščin naslavlja glede na lastne zmožnosti in strokovno znanje. Uspešno naslavljanje in preprečevanje tovrstnega nasilja je najbolj odvisno od strokovne podkovanosti in nenehnega poglobljanja znanj šolskega osebja; pri naslavljanju psihičnega, fizičnega ali verbalnega nasilja s strani šolskega osebja in učiteljic_ev obstajata dva ključna razloga: nasilje se bodisi ne izvaja neposredno pred njihovimi očmi, bodisi so tudi same_i v stiski, kako se pravilno odzvati. (Magić 2012)

V članku govorim predvsem o osebnih okoliščinah spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnega izraza. Večina raziskav, ki jih povzemam in predstavljam, obravnava te osebne okoliščine, članek pa se širše dotika pomembnosti intersekcionalnega znanja, ko govorimo o svetovalnem in pedagoškem delu ter naslavljanju potreb mladih LGBT+.

Ko govorimo o spolni usmerjenosti, govorimo o romantični in/ali čustveni in/ali seksualni privlačnosti do enega ali več spolov; do spola, ki je tvojemu enak ali ne. Ko govorimo o spolni identiteti, s tem mislimo posameznik_in_kov spol in osebno doživljanje lastnega spola. To se lahko ujema s spolom, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu, ali ne. Spolna identiteta se lahko ujema s posameznik_inim_kovim spolnim izrazom, vendar ujemanje ni nujno. Spolni izraz se manifestira z oblačili, ličili, frizuro, (ne)britjem poraščenih delov telesa, telesno držo in mimiko, vedenjem v javnih in zasebnih družbenih okoljih. Spolni izraz lahko izraža ujemanje ali pa neujemanje s spolnimi vlogami/spolno identiteto, ki jih določa binarni spolni sistem. (Sešek, Pihlar, Vurnik 2019)

Pregled obstoječih relevantnih raziskav s področja medvrstniškega nasilja na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete

V raziskavo z naslovom Homofobija na naši šoli (Magić 2012) je bilo vključenih 323 šolskih delavk_cev, večinoma učiteljic_ev, iz vseh statističnih regij Slovenije. V drugem delu raziskave, ki je potekala v obliki fokusnih skupin, je sodelovalo 14 učiteljic_ev s treh različnih šol.

Ugotovitve iz polja tega članka so:

- Učiteljic_e (N = 216) so relativno slabo seznanjeni_e z vsebino posameznih določil o nasilju in diskriminaciji.
- 60 odstotkov vseh vprašanih meni, da bi morala biti razprava o homoseksualnosti sestavni del učnih načrtov vsaj pri nekaterih predmetih.

V eni od fokusnih skupin je bilo izpostavljeno, da šola ne organizira delavnic ali dogodkov na temo nasilja, niti ne sodeluje z zunanjimi izvajalkami_ci. V tej skupini je prevladovalo splošno prepričanje, da so tovrstne dejavnosti lahko koristne, vendar ne kot preventiva, temveč kot rešitev za obvladovan-

2 V članku uporabljamo podčrtaj (_). Podčrtaj razširi pojmovanje spolov in v slogovnem smislu nakaže na kontinuum v nasprotju z bolj pogosto uporabljeno poševnico (/), ki nakazuje na zgolj dve, binarni možnosti. Z uporabo podčrtaja razbijamo slovnično binarnost spolov in naslavljam tudi osebe, ki se definirajo onkraj te binarnosti.

je in obravnavo nasilja, ko se to že zgodi, saj naj bi v nasprotnem primeru lahko že sama omemba potencialno sporne teme sprožila nepotrebne konflikte. Nasprotna je izkušnja sogovornic_kov v drugi skupini, po kateri šola aktivno naslavlja vprašanja o nasilju in diskriminaciji ter aktivno naslavlja predsodke, tako preko sodelovanja z zunanjimi strokovnjaki_njami kot tudi preko organizacije ali sodelovanja na različnih dogodkih. Učitelji_ce so poročale_i o pozitivnih učinkih tovrstnih dejavnosti, ki jih opažajo pri dijakinjah_h, ki pri tem aktivno sodelujejo. Izpostavili so, da je konkreten stik z različnostjo doprinesel k izkušnji bolj odprtega okolja, ki aktivno promovira razumevanje in empatijo do položaja manjšin (Magić 2012, str. 15–16).

Raziskava o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk, v katero je bilo vključenih 445 oseb v Sloveniji (Švab, Kuhar 2005), razkriva, da je leta 2003 53 odstotkov vprašanih poročalo o izkušnji nasilja v šoli zaradi svoje spolne usmerjenosti. Podobne ugotovitve navaja tudi raziskava o vsakdanjem življenju istospolno usmerjenih mladih Društva informacijski center Legebitra iz leta 2008. Pokazala je, da se več kot desetina vprašanih istospolno usmerjenih dijakinj_ov v šolskem prostoru pogosto srečuje z nasiljem zaradi svoje spolne usmerjenosti (večinoma verbalnim), več kot 35 odstotkov vprašanih pa je imelo v šoli vsaj eno izkušnjo nasilja zaradi svoje spolne usmerjenosti. V raziskavi o pravni podinformiranosti skupnosti LGBT in vsakdanjem življenju gejev in lezbijk (Kuhar, Švab 2014) je skoraj 30 odstotkov vprašanih potrdilo, da so bili v času svojega šolanja (osnovna in srednja šola) diskriminirani ali nadlegovani zaradi svoje spolne usmerjenosti. Skoraj 17 odstotkov teh, ki so doživeli diskriminacijo ali nadlegovanje v šoli, je poročalo, da so jih diskriminirale_i prav učitelji_ce.

Zanimiva je primerjava raziskav (Švab, Kuhar 2005 in Kuhar, Švab 2014), ki kaže, da se je v vzorcu iz leta 2014 nasilje pogostejše pojavljalo v kontekstu šole: leta 2014 jih je še enkrat več (44 %) kot leta 2003 (22 %) poročalo, da so bili zaradi svoje spolne usmerjenosti žrtve nasilja s strani sošolk_cev. Interpretacija primerjave lahko kaže na zvišan odstotek medvrstniškega nasilja na podlagi spolne usmerjenosti, ne smemo pa zanemariti selektivnosti razkrivanja mladih istospolno usmerjenih oseb ter raznoliko občutljivost za prepoznavanje in poročanje o nasilju ter opolnomočenost mladih za govorjenje o teh temah.

Raziskava o vsakdanjem življenju mladih LGBTIQ+ oseb Društva Parada Ponosa (Perger, Muršec, Štefanec 2018), v kateri je sodelovalo 751 oseb, poroča, da 54 odstotkov vprašanih mladih ni razkritih nobeni_emu učiteljici_ju, 66 odstotkov pa nobeni_emu šolski_emu delavki_cu. Mlade LGBTIQ+ osebe iz raziskave so v največji meri popolnoma sprejete s strani sošolk_cev (65 %); s strani učiteljic_jev so sprejete_i v 52 odstotkih primerov, s strani drugih šolskih delavk_cev pa v 48 odstotkih primerov. Pri tem je treba upoštevati visok delež popolne nerazkritosti mladih LGBTIQ+ oseb – selektivnost kot varovalno strategijo mladih LGBTIQ+ oseb pri razkrivanju. Nekaj oseb navaja, da se počutijo popolnoma nespregate s strani učiteljic_ev (17 %) in drugih šolskih delavk_cev (18 %). Raziskava navaja, da prostor, v katerem mlade osebe doživljajo največ nasilja in/ali diskriminacije, je ulica (39 %), sledita ji šola ali fakulteta (29 %).

Raziskava o potrebah transspolnih oseb v Sloveniji Zavoda TransAkcija in Društva Legebitra iz leta 2015, v kateri je sodelovalo 65 transspolnih in cispolno nenormativnih oseb, prikazuje, da je 69 odstotkov sodelujočih v vsakdanjem življenju doživelo diskriminacijo in/ali imelo negativne izkušnje zaradi svoje spolne identitete. 45 odstotkov sodelujočih je diskriminacijo doživelo v javnih ustanovah pri javnih storitvah (na pošti, v trgovini), 43 odstotkov v osnovni in/ali srednji šoli, 39 odstotkov doma, 24 odstotkov v službi, 10 odstotkov na fakulteti. Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) je pripravila poročilo največje raziskave, opravljene na območju Evropske unije in Hrvaške,

ki je zajela 93.000 LGBT oseb (2012). Raziskava opisuje izkušnje z nasiljem in diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete. Podatki za področje izobraževanja kažejo, da je več kot 8 od 10 respondentk_ov v vsaki državi članici v času šolanja pred 18. letom že slišalo negativne komentarje ali bilo priča takim komentarjem o sošolkah_cih, za katere se je predvidevalo, da so LGBT. 69 odstotkov vseh vprašanih je odgovorilo, da so bili priča takim dogodkom v času šolanja. 67 odstotkov vprašanih je odgovorilo, da so v času šolanja pred 18. letom pogosto ali vedno skrivali ali zakrivali dejstvo, da so LGBT.

Glavne problematike:

1. V zgornjih povzetkih relevantnih raziskav lahko vidimo, da je visok odstotek mladih, ki poročajo o medvrstniškem nasilju, zatiranju in/ali molku o tematikah LGBT+ v šolskih prostorih.
2. Iz zgornjih raziskav lahko vidimo, da šolsko osebje poroča o pomanjkanju znanja in kompetenc za naslavljanje nasilja na podlagi spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete.
3. Iz izkušenj Društva Legebitra prepoznavamo, da je namen izobraževanje šolskega osebja in učiteljic_ev velikokrat le zmanjševanje posledic nasilja v šolah, ne pa preventivni ukrep. Izobraževanje šolskega osebja in učiteljic_ev na te tematike je še vedno izbirno. Pokazalo se je, da to v praksi pomeni, da se za ta izobraževanja odločajo le tiste osebe, ki so s področjem vsaj do neke mere že seznanjene oziroma potrebujejo pomoč pri spoprijemanju z že nastalo nasilno ali diskriminatorno situacijo v šoli. Na ta način je iz takega izobraževanja izpuščen velik delež šolskega osebja.
4. Tako 2. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja³, kot tudi 2. člen Zakona o gimnazijah in 2. člen Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju⁴ narekujejo preprečevanje medvrstniškega nasilja, vendar so določitve zapisane nespecifično in tako prepuščene interpretaciji posamezne šole ali šolskega osebja.
5. Izobraževanje za pedagoško delo ne vključuje sistematičnega učenja o tematikah LGBT+ in o načinih naslavljanja homofobnega, bifobnega in transfobnega nasilja.

3 Cilji, ki jih v 2. členu predvideva Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996, Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16 in 49/16 – popr.) so:

- zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje otrokovih in človekovih pravic in temeljnih svoboščin, razvijanje enakih možnosti obeh spolov ter s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi,
- spodbujanje zavesti o integriteti posameznika (1996).
- Isti zakon tudi navaja, da je treba v šolah in drugih zavodih za vzgojo in izobraževanje »zagotoviti varno in spodbudno učno okolje, kjer je prepovedana [...] vsakršna oblika nasilja nad in med otroki in neenakopravna obravnava, ki bi temeljila na spolu, spolni usmerjenosti, socialnem in kulturnem poreklu, veroizpovedi, rasni, etnični in narodni pripadnosti ter posebnosti v telesnem in duševnem razvoju.« (Ibid 1996)

Zakaj je znanje o temah LGBT+ pedagoško znanje

Šolske svetovalne_i delavke_ci, profesorice_ji in ostale osebe zaposlene na šolah (in drugih ustanovah, zavodih in organizacijah, kjer delamo neposredno z ljudmi) se dnevno pobliže srečujemo z zatiranjem in privilegiji, kar nam zagotavlja dobro podlago za dekonstrukcijo samoumevnih binarnih predvidevanj (tudi tistih, ki niso neposredno povezana s spolom). Wahab idr. (2015) pišejo, da raziskave, ki aktivno destabilizirajo oziroma prevprašujejo samoumevne konstrukcije, ponujajo možnost predstavljanja kompleksnosti živetih realnosti. Vseprisotni heteronormativnost in cispornativnost kreirata predvidevanja, da smo vse_i heteroseksualne_i in cispolne_i. Fish (2012) piše, da ta predvidevanja v veliki meri vplivajo tudi na odločitve LGBTIQ+ posameznikov glede vstopa v sistem socialnih storitev (Sešek 2018).

S tem ko v šolskem prostoru odpiramo tematike, ki naslavljajo marginalizirane skupine, bodisi teme spolnih usmerjenosti/identitet bodisi katere druge, ubesedimo realni vsakdan in dogajanje med mladimi. Z odpiranjem prostora za te tematike se mlade osebe, pripadnice teh skupin čutijo nagovorjene, videne in slišane; osebe, ki pa teh marginaliziranih okoliščin nimajo, dobijo jasno sporočilo, katere vrednote se na šoli delijo in katera dejanja niso dobrodošla. S tem ko sem v prejšnjem stavku razdelila mlade na osebe, ki imajo marginalizirane osebne okoliščine, in na mlade, ki jih nimajo, sem se sklicevala na specifično, posamezno osebno okoliščino. V splošnem se osebne okoliščine prepletajo oziroma moramo posameznice_ke gledati in razumeti kot intersekcije (pre)živetih realnosti, osebnih okoliščin (tako privilegiranih kot marginaliziranih) preko vpetosti v lokalne družbeno-politično-ekonomske sisteme.

To znanje nam na polju svetovalnega dela daje možnost individualiziranega pristopa ob upoštevanju socialnega konteksta. S tem pri mladih lažje iščemo in vidimo močne točke, se z njimi povezujemo, jih spremljamo in spodbujamo. »Problematične« mlade lažje vidimo v njihovi realnosti z različnih perspektiv; »ranljive« mlade lažje vidimo tudi kot močne; »posebne potrebe« lažje ločimo od posameznice_ka in jih umestimo v kontekst. Problematisiranje preusmerimo iz posameznice_ka na socialno okolje in normative, ne z namenom viktimizacije, temveč z namenom opolnomočenja.

S tem ko v šolskem prostoru odpiramo tematike, ki naslavljajo marginalizirane skupine, bodisi teme spolnih usmerjenosti/identitet bodisi katere druge, ubesedimo realni vsakdan in dogajanje med mladimi.

Smernice in napotki za učiteljice_e in svetovalne delavke_ce

Kot pišemo v priročniku Mavrica v žepu (Sešek, Pihlar, Vurnik 2019), je naslavljanje tematik, ki v družbi niso prepoznane in včasih nezaželene, lahko zahtevnejše. Ker smo vse_i del neke družbe, ki nas preko socializacije in vsakodnevnih »opomnikov« opominja na družbene norme, je velik del naslavljanja teh tematik predvsem pripravljenost in zmožnost izvajalk_cev za samorefleksijo. Refleksijo lastnih pozicij, predsodkov, ponotranjenih mehanizmov in slepih peg.

4 Tako Zakon o gimnazijah (1996, Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo) kot tudi Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (2006, Uradni list RS, št. 79/06) v 2. členu navajata naloge in cilje poklicnega in strokovnega izobraževanja/splošne in strokovne gimnazije:

- razvijanje samostojnega kritičnega presojanja in odgovornega ravnanja,
- spodbujanje zavesti o integriteti posameznika,
- vzgoja za odgovorno varovanje svobode, za strpno in miroljubno sožitje ter spoštovanje soljudi,
- razvijanje pripravljenosti za vzpostavljanje svobodne demokratične in socialno pravične države.
- Isti zakon tudi navaja, da je treba v šolah in drugih zavodih za vzgojo in izobraževanje »zagotoviti varno in spodbudno učno okolje, kjer je prepovedana [...] vsakršna oblika nasilja nad in med otroki in neenakopravna obravnava, ki bi temeljila na spolu, spolni usmerjenosti, socialnem in kulturnem poreklu, veroizpovedi, rasni, etnični in narodni pripadnosti ter posebnosti v telesnem in duševnem razvoju.« (Ibid 1996)

Poleg refleksij, smernice in napotki vsebujejo še:

1. Dodatno usposabljanje in izobraževanje

Dodatna znanja s polja LGBT+ lahko najdete na različne načine: z branjem relevantne literature, strokovne ali leposlovne, kontaktiranjem LGBT+ nevladnih organizacij, v pogovorih s strokovnjaki ali z udeležbo na različnih dogodkih s tematiko LGBT+, z udeležbo na treningih, delavnicah, izobraževanjih na teme LGBT+ ipd. Z dodatnim izobraževanjem in usposabljanjem boste pridobile_i večšine, znanja in besede, s katerimi je mogoče načenjati te tematike.

2. Vključevanje tematik LGBT+ v gradiva, učne načrte, pogovore, vsebine predmetov

Tematike spolnih usmerjenosti in/ali spolnih identitet so že sedaj prisotne v vseh predmetih, ki se kakor koli dotikajo oseb, družbe, sveta. Govorimo o besedilnih nalogah pri matematiki, praktičnih primerih pri fiziki, zgodovinskih osebah ali dejanjih, pisateljih_h, pesnicah_kih. Pri tem ste lahko pozorne_i, da govorite tudi o spolnih usmerjenostih in/ali identitetah, ki niso normativne (npr. homoseksualnost/istospolna usmerjenost, biseksualnost, transspolnost idr.). Prav tako vključevanje teh tematik velja pri delu šolske svetovalne službe.

3. Prevzemanje odgovornosti

Z odpiranjem tem, ki so videne kot marginalne, nezaželene ali celo tabu, se odpre tudi prostor, kjer se izrazijo nestrinjanja ali nasprotovanja. To so lahko težke situacije, vendar s tem, ko se zavzamemo za tematiko, ki je trenutno ne vidna ali marginalizirana, tudi prevzamemo odgovornost, da bomo stale_i za svojimi dejanji. V veliko pomoč pri tem in za večjo suverenost je dobro, da se pred tem dodatno opremito z znanjem in veščinami.

Nevarnosti oziroma zagate, ki se lahko pojavijo, če se odločite v razredu/šoli naslavljanje tematike LGBT+ in smo jih pri svojem delu prepoznale_i trenerke_ji in avtorice_ji omenjenega priročnika, so:

- Pri izvajanju delavnic morate paziti, da se ne oddaljite od ciljev delavnice oziroma od ciljev naslavljanja določene tematike (npr. pogovor z učenkami_ci o ničelni toleranci do medvrstniškega nasilja na podlagi spolne usmerjenosti), saj se lahko odpre veliko tematik, ki niso nujno skladne z vašim namenom.
- Velika verjetnost je, da bodo med učenkami_ci, dijaki_njami tudi pripadnice_ki skupnosti LGBT+. Če veste, da bo med udeleženkami_ci LGBT+ oseba, jo_ga lahko obvestite, kakšen je namen delavnice/šolske ure, in ji_mu s tem omogočite, da se sam_a odloči, ali želi pri delavnici sodelovati ali ne oziroma se lahko za uro bolje pripravi. Če skupine ne poznate, predlagamo, da po koncu nagovorite skupino in poveste, da se zavedate, da so morda med udeleženkami_ci LGBT+ osebe, ter ponudite možnost pogovora po koncu delavnice ali pa jim dajte kontakte organizacij ter društev LGBT+.
- Pomembno je, da LGBT+ osebe niso spregledane, vendar naj ne bodo izpostavljene. Pomembno je vedeti, da so lahko takšne delavnice za LGBT+ osebe po eni strani naporne, saj naslavljaajo tematike, s katerimi se srečujejo vsakodnevno, po drugi strani pa so lahko te delavnice velik vir moči za LGBT+ posameznice_ke, saj z naslavljanjem teh tematik odpirate prostor.

- Glede na tematike je velika možnost, da se bodo v skupini začeli sovražni govor, zafrkavanje ali kakšna druga oblika verbalnega ali psihičnega nasilja. Takšno obnašanje in besede morate nujno nasloviti in opaziti pred vso skupino ter jih označiti za neprimerne. Z naslavljanjem neprimerne obnašanja omogočite varnejši prostor za vse udeležence. Enako se morate odzvati tudi v primeru, če se posameznice_ki v skupini razkrijejo kot LGBT+ osebe in s tem postanejo tarča posmeha ali žaljivk. V obeh primerih je reakcija zelo pomembna; LGBT+ osebam s tem sporočate, da je vaša šola, učilnica zanje varen prostor, kjer ni prostora za nasilje in diskriminacijo.
- Izvajalke_ci delavnic oziroma osebe, ki v šolskem prostoru odpirate in naslavljate te tematike, se lahko same_i definirate na spektru LGBT+, lahko pa ste aktivne_i zaveznice_ki. Vsekakor ne pristajamo na to, da naj bi o temah govorile_i, ozaveščale_i in izobraževale_i le tiste_i, ki imajo osebno okoliščino nenormativne spolne usmerjenosti in/ali identitete. Ozaveščanje in izobraževanje o marginaliziranih in diskriminiranih temah je etična in moralna dolžnost vseh. Pomembno pa je, da reflektiramo lastno pozicijo, preden se lotimo obravnave določene tematike. Samorefleksija in pozicioniranje nam lahko pomagata, da do tematike nismo pokroviteljski ali da s svojim (potencialno) privilegiranim položajem ne zavzemamo prostora brez upoštevanja dejstva, da nam različne osebne okoliščine oblikujejo različno živete realnosti.

Izpostavile_i smo le nevarnosti, ki smo jih predvidele_i na podlagi dosedanjih izkušenj. Povsem mogoče je, da pri svojem delu ne boste uporabili nič navedenega ali pa se bo pojavilo kaj dodatnega.

Sklepi

Potreba po izobraževanju šolskega osebja o tematikah LGBT+ se ne bi smela ugotavljati samo na podlagi interesa in potreb šolskega osebja (predvsem učiteljic_jev), ampak predvsem na podlagi podatkov o stopnji homofobije, bifobije in transfobije v šolah. Obveza šolskega osebja za izobraževanje o preprečevanju diskriminacije in nasilja ter o spoštovanju človekovih in otrokovih pravic v procesih izobraževanja tako ne bi smela temeljiti na osebni interesu šolskega osebja.

Izobraževanje ali pomanjkanje izobraževanja o tematikah LGBT+ naj ne bi bilo utemeljeno na potencialnem razpotju ideologij, ampak naj se odziva na dejstvo, da učenke_ci, dijakinje_i, ki se identificirajo na spektru LGBT+, obstajajo v skoraj vsaki šoli, izobraževalna ustanova pa jim je dolžna zagotavljati spoštovanje človekovih in otrokovih pravic. ■

Viri in literatura

DIC Legebitra. (2008). *Vsakdanje življenje istospolno usmerjenih mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra. Pridobljeno s <https://issuu.com/legebitra/docs/raziskava> (4. 5. 2017).

Fish, J. (2012). *Social work and lesbian, gay, bisexual and trans people: Making a difference*. Bristol: The Policy Press.

FRA. (2012). *EU LGBT survey: Technical report*. Pridobljeno s https://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-technical-report_en.pdf (8. 6. 2017).

Kuhar, R., Švab, A. (2014). *Raziskava o pravni podinformiranosti LGBT skupnosti in vsakdanjem življenju istospolno usmerjenih mladih*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra. Pridobljeno s https://legebitra.si/wp-content/uploads/2016/01/RAZISKOVALNO_POROCILO_socioloska_raziskava.pdf (6. 6. 2017).

Magić, J. (2012). *Homofobija na naši šoli?: Poročilo o izkušnjah srednješolskih učiteljev in učiteljic s homofobijo v šolskem prostoru v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra. Pridobljeno s https://legebitra.si/wp-content/uploads/2016/11/Homofobija-na-na%C5%A1i-%C5%A1oli_slo_final.pdf (5. 6. 2017).

Obveza šolskega osebja za izobraževanje o preprečevanju diskriminacije in nasilja ter o spoštovanju človekovih in otrokovih pravic v procesih izobraževanja tako ne bi smela temeljiti na osebni interesu šolskega osebja.

Perger, N., Muršec, S., Štefanec, V. (2018). *Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji, ali: »To, da imam svoje jebene pravice«*. Ljubljana: Društvo Parada Ponosa. Pridobljeno s <http://www.ljubljnapride.org/raziskave/> (6. 10. 2018).

Sešek, K. (2018). *Onkraj normativnosti, znotraj institucije: osebne izkušnje oseb, ki se definirajo na spektru lgbtiq+ ali zase uporabljajo queer (dis) identifikacije in imajo izkušnjo bivanja v institucijah zapiranja*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Sešek, K., Pihlar, L., Vurnik, F. (2019). *Mavrica v žepu: Uporaba umetniških orodij za naslavljanje LGBT+ tematik: Priročnik za mladinske delavke_ce in učiteljice_e*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.

Švab, A., Kuhar R. (2005). *Neznosno udobje zasebnosti: vsakdanje življenje gejev in lezbijk*. Ljubljana: Mirovni inštitut. Pridobljeno s http://www2.mirovni-institut.si/slo_html/publikacije/pdf/MI_gay_slo_final.pdf (7. 6. 2017).

Zakon o gimnazijah. (1996). Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. (1996). Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16 in 49/16 – popr.

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, (2006). Uradni list RS, št. 79/06.

Zavod TransAkcija., DIC, Legebitra. (2015). *Raziskava potreb transspolnih oseb v Sloveniji*. Pridobljeno s <http://transakcija.si/wp-content/uploads/2016/09/Rezultati-Raziskave-potreb-transspolnih-oseb-v-Sloveniji.pdf> (6. 6. 2017).

Wahab, S., Anderson-Nathe, B., Gringeri, C. (2015). Introduction. V: Wahab, S., Anderson-Nathe, B., Gringeri, C. (ur.), *Feminisms in social work research: Promise and possibilities for justice-based knowledge*. Oxon: Routledge (1–15).

https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Studijski_programi/Predstavitveni_zborniki/Zborniki_19-20/Razredni_pouk_02062019.pdf (30. 5. 2019).

https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Studijski_programi/Predstavitveni_zborniki/Zborniki_19-20/Dvopredmetni_u%C4%8Dite-lj_02062019.pdf (30. 5. 2019).

https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Studijski_programi/Predstavitveni_zborniki/Zborniki_19-20/II-Pou%C4%8Dvanje_02072019.pdf (30. 5. 2019).

Iz digitalne bralnice ZRSŠ

www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica

V digitalni bralnici lahko prelistate najrazličnejše **strokovne publikacije**: monografije in priročnike, ter druge publikacije, ki so izšle na Zavodu RS za šolstvo in so vam **BREZPLAČNO** dosegljive tudi v PDF obliki.

Prijetno strokovno branje vam želimo.

